

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

Változások az Orsz. Széchényi Könyvtár adminisztrációjában. A m. kir. vallás- és közoktatásügyi Miniszter Úr Ónagyméltósága f. évi máj. hó 16-án kelt elhatározásával az Orsz. Magy. Gyűjteményegyetem tanácsának felterjesztésére hozzájárult, hogy az Országos Széchényi Könyvtár három, adminisztratív tekintetben önálló osztályra tagoltassék, mégpedig a M. Nemz. Múzeum Orsz. Széchényi Könyvtára, a M. Nemz. Múzeum Levéltári osztályára és a M. Nemz. Múzeum Hirlaposztályára s az ekként keletkezett új osztályok közül a Levéltári osztály vezetésével dr. JAKUBOVICH Emil m. n. múz. főkönyvtárnokot, a Hirlaposztály vezetésével dr. RÉDEY Tivadar m. n. múz. könyvtárnokot, az Orsz. Széchényi Könyvtár vezetésével dr. HÓMAN Bálintot, a M. Nemz. Múzeum főigazgatóját, állandó helyettesítésével pedig dr. ZSINKA Ferenc m. n. múz. könyvtárnokot méltóztatott megbízni.

A Magy. Nemzeti Múzeum Zenetörténeti osztálya. A m. kir. vallás- és közoktatásügyi Miniszter Úr Ónagyméltósága f. évi május hó 16-án kelt elhatározásával az Orsz. Magy. Gyűjteményegyetem tanácsának felterjesztésére hozzájárult, hogy a M. Nemz. Múzeum Orsz. Széchényi Könyvtárának, Néprajzi tárának és Történeti osztályának anyagából önálló Zenetörténeti osztály létesíttessék és ennek vezetésével dr. ISOZ Kálmán m. n. múz. főkönyvtárnokot méltóztatott megbízni.

Cím- illetőleg cím- és jellegadományozás. A Kormányzó Úr Ófőméltósága f. évi júl. hó 29-én kelt magas elhatározásával a m. kir. vallás- és közoktatásügyi Miniszter Úr Ónagyméltóságának előterjesztésére HAVRÁN Dániel m. n. múz. osztályigazgatónak a könyvtárigazgatói címet, dr. RÉDEY Tivadar m. n. múz. könyvtárnoknak pedig a főkönyvtárnoki címet és jelleget méltóztatott adományozni.

Todoreszku Gyula halálának tizedik évfordulója. F. évi nov. hó 28-án telt el tíz esztendeje, hogy TODORESZKU Gyula, a M. N. Múzeum Orsz. Széchényi Könyvtárának tiszt. igazgatója, közgyűjteményünk egyik legnagyobb alapítója elhunyt. Ezen a napon az Orsz. Széchényi Könyvtár jelenlegi és volt tisztviselői igen nagy számban vonultak ki testületileg az elköltözött mecénás sír-emlékéhez. A hálás tisztelők körében megjelent életének társa és áldozatkész munkájának méltó folytatója, az elhunytnek özvegye is. Intézetünk nevében annak főigazgatója, dr. HÓMAN Bálint helyezte el kegyeletes szavak kíséretében TODORESZKU Gyula hamvai fölé a Magyar Nemzeti Múzeum koszorúját.

A Biblia Pauperum eddig nem ismert — egyetlen lap híján teljes — példányára bukkant ZÁKONYI Mihály könyvtárnok az esztergomi könyvtár rendezése közben. Az ő szivességéből volt alkalmam láthatni az érdekes leletet, melyről az alábbiakban adhatok előzetes értesítést könyvbarátainknak.

Az igénytelen külsejű, XVIII. századbeli félbörkötés 43 lapot tartalmaz (32×24 cm.); ezek közül a két első és az utolsó üres, az utolsóelőttire egy, a Biblia anyagával azonos papírból kivágott, olasz kéziratú vers és feljegyzés, a 3—41. levelekre pedig a Biblia Pauperum 39, a ducok nagyságában körülvágott lapja van gondosan felragasztva. Ez az alsó sarkokon kissé megrongált lapok konzerválása szempontjából mindenesetre előnyös és annyiban nem kisebbíti a régi ducnyomatok értékét, amennyiben ezek tudvalevőleg csak egyoldalú nyomásúak, tehát a felragasztás által misem veszett el belőlük.

Egyébként a lapok fenntartási állapota rendkívül jónak mondható. A fametszetek élesek és tiszták, teljesen érvényre juttatják a rajzoló naiv, de művészi érzésű és dekoratív kompozícióit. A barna festékekkel nyomott körvonalak — eredeti rendeltetésükhöz híven — kézzel színezve vannak, és pedig főleg diszkrét zöld és rózsaszínű színekkel, melyekhez itt-ott egy kis vörös, kék, sárga, barna és az utolsó lapokon fekete is járul.

A lapok eredetileg a középső kép felett A—V és . A . . V . szignaturákkal voltak ellátva, melyeket később tentával írott római számokkal (I—XXXIX) takartak el. Ezekből a szignaturákból, melyek egyébként nyomtatott könyveknél legelőször a *Biblia Pauperum*-ban találhatók, HEINECKEN és BARTSCH azt következtetik, hogy a *Biblia* ezen kiadása későbbi az Albertina csonka példányánál, mely egyébként teljesen azonos az esztergomiival, de szignaturái nincsenek.

A *Biblia Pauperum* a tulajdonképeni könyvnyomatást megelőző ú. n. ducnyomásnak (Blockbuch) legkorábbi és legritkább példái közé tartoznak. Amióta Jac. KONING 1823-ban Hollandiában megtalálta a nyomásukhoz használt eredeti faducokat, a könyvnyomatás felfedezését és a COSTER-kérdést illető vitában nagy szerepük volt. Kultúrtörténelmi jelentőségük mellett művészi értékük is nagyon keresett ritkasággá teszik őket. Az egyes kiadások eltéréseit leírta HEINECKEN *Idée générale d'une collection d'estampes*, Leipzig 1771 című művében. (L. FALKENSTEIN, *Gesch. der Buchdruckerkunst* 27. és köv. l.) E szerint az esztergomi példány a *Biblia Pauperum* második, 40 lapból álló kiadásából származik. Az első, ugyancsak 40 lapra terjedő (szignatura nélküli) kiadásnak egyetlen lapja 1908-ban Lord AMHERST árverésén 820 márkáért kelt el, míg a J. BAER & Co. frankfurti cég 1910 májusi katalógusában a *Biblia Pauperum* egy szép, de csonka (30 lap 40 helyett) példányát 30.000 márkáért kínálta.

Megjegyezzük még, hogy az esztergomi példány kötésének felső tábláján belül egy idegen (minden valószínűség szerint olasz) rézmetszetű címer van ragasztva, ami talán a könyv provenienciájának felkutatásánál útmutatásul szolgálhat.

Hazai könyvkincsünk a *Biblia Pauperum* ezen példányának fellelése útján nagyértékű ritkasággal gyarapodott, melynek alapos feldolgozása és ismertetése hálás feladat elé állítja könyvtudósainkat. Reméljük, hogy a szerencsés esztergomi könyvtárnok nagy szakértelemmel végzett búvárkodása más kincseket is fog napvilágra hozni a még korántsem eléggé ismert primási könyvtár rejtekeiből.

VEGH GYULA.

Ájándék az Orsz. Széchényi Könyvtárnak. Dr. GOPCSA László az év folyamán a gyorsírástörténetére vonatkozólag értékes gyűjteményt ajándé-

kozott a Nemzeti Múzeum Orsz. Széchényi Könyvtárának. A gyűjtemény állaga 166 drb nyomtatvány a következő csoportosításban: 1. Hazai gyorsírási irodalom 1870-től 8 drb. 2. Tankönyvek, emlékkönyvek, évkönyvek, naptárak, gyűjteményes kiadványok, kongresszusi iratok, külföldi gyorsírási kézikönyvek, hazai folyóiratok 111 drb. 3. Nagyrészben tiszteletpéldányok. Saját dolgozatai 47 drb. Összesen: 166 drb.

A gazdag adomány jelentékeny mértékben járult a könyvtár hasonló jellegű gyűjteményének kiegészítéséhez.

Helyreigazítás. Dr. IVÁNYI Béla a Magyar Könyvszemle 1929. évi jan.—jún.-i számában *Adattár* című és *Könyvek, könyvtárak, könyvnyomdák Magyarországon* alcím alatt közzétett cikkében megemlékezik a 350 éves jubileumunk alkalmával megjelent *Királyi Magyar Egyetemi Nyomda Története* című kiadványunkról és ezzel kapcsolatban a 36. o. 3. sz. jegyzetében azt állítja, hogy «Vaskos és tendenciózus tévedés az, ami e munka Ajánlás-ába becsúszt, hogy t. i. én a nyomda nagyszombati történetét «Czakó közreműködésével» írtam volna meg».

1927-ben, mikor jubileumunkra készültünk, LUKINICH professzor úr közölte velünk, hogy dr. IVÁNYI Béla értékes könyvtörténeti anyagot gyűjtött össze, mely jubileumi kiadványunkban felhasználható volna. Sikerült IVÁNYITól megszerezni a nyomdánk nagyszombati korszakára vonatkozó anyagot és előre megállapodtunk vele, hogy anyagát CZAKÓ Elemér művelődéstörténeti és a tárgyi emlékek ismertetésével egészíti ki és ekként tesszük közzé. A címlapon ezt a közös munkát IVÁNYI a következőképpen szövegezte meg: «Eredeti levéltári kutatások alapján összegyűjtötte és írta IVÁNYI Béla és GÁRDONYI Albert, a tárgyi emlékek ismertetésével kiegészítve szerkesztette CZAKÓ Elemér». A kéziratokból megállapítható, hogy a nagyszombati korszak szövegrészből 1388 sort írt IVÁNYI, 1287 sort CZAKÓ, a jegyzetből pedig 659 sor való IVÁNYITól és 344 sor CZAKÓTól.

Az Ajánlás eredeti kéziratában mindazonáltal — tisztán szerénységből — CZAKÓ neve eredetileg nem szerepelt IVÁNYI mellett. Maga IVÁNYI azonban a kefelevonatba sajátkezűleg az alábbi facsimilében adott szöveget szúrta be spontán elhatározásából:

se Kort Czako' közreműködésével ő' írta meg

Ezek után a Magyar Könyvszemle olvasóira bizzuk annak megállapítását, lehet-e szó becsúszt «vaskos és tendenciózus tévedésről» és ha mégis igen, azt ki követte el?

KIRÁLYI MAGYAR EGYETEMI NYOMDA.

Hibaigazítás. A Magyar Könyvszemle 1929. évi 1—2. füzetében a Vegyes közlemények első cikke alatt, a Bulletin megfelelő helyén, valamint a füzet borítékán a magyar-, illetőleg francianyelvű tartalomjegyzékben a szerző neve tévesen ifj. DOMANOVSKY Sándornak van feltüntetve. A név helyesen: DOMANOVSKY Ákos.

VÁLTOZÁSOK

a magyarországi nyomdáknál 1929 máj. 1-től 1929 okt 31-ig.

Budapesten.

- ***Ágotba Árpádné, Pschirer Mila.* IV., Duna-u. 5.
 ***Bányász Jenő.* VI., Szondy-u. 93.
 ***Bartalits Imréné.* III., Remetehegy 1908 hrsz.
 ***Bauer Ármín, «Danubius ny.»* VIII., Salétrom-u. 10.
Berger Jenő és Kellner Márkus, (Grund V. utódai.) VI., Eötvös-u. 39.
Besskő Károly. IX., Rákos-u. 1.
 ***Breitner Károly.* V., Ügynök-u. 11.
 ***Csáka Péter.* IX., Rádai-u. 60.
Csuvara Lajos. IV., Veres Pálné-u. 1.
Czrenner András, Nyul Gábor és Pap Ferenc. VIII., Mária-u. 6.
 ***Özv. Deusch Józsefné.* VII., Aréna-út 19.
 ***Erdélyi Liga ny.* VII., Jósika-u. 7.
 ***Faragó Sámuel.* V., Bálvány-u. 12
 ***Forgács János.* VIII., József-u. 1.
 ***Földes Zoltán.* VIII., Rákóczi-tér 11.
 ***Fränzl János.* VI., Próféta-u. 9.
 ***Galitzenstein Arabella Betti.* VII., Nagydiófa-u. 6.
 ***Galitzenstein. H. R. T.* VII., Kertész-utca 25.
 ***Goldfaßen Márkné és Gonda Méric.* VII., Nyár-u. 16.
Goldstücker Gyula. VI., Paulay Ede-utca 50.
 ***Özv. Gottler Bernátné.* IV., Prohászka Ottokár-u. 8.
 ***Grega Nándor és Weinberger Márton.* IV., Régi posta-u. 5.
Gyarmati Ferenc. (Danubius ny.) VIII., Salétrom-u. 10.
 ***Hamburger Mór és Kis Gyula.* V., Vadász-u. 32.
 ***Hefty Richárd.* II., Székely-u. 2—4.
 ***Heinrich József.* IV., Veres Pálné-u. 1.
 ***Hirschler Jenő és Goldstücker Gyula.* VII., Király-u. 73.
 ***Holló Lajos. «Pestmegyei kny.»* IX., Ráday-u. 11—13.
 ***Horovitz Vilmos.* V., Nagykorona-u. 18.
 ***Jedlovský István.* IX., Ráday-u. 31.
Dr. Kellner László és Kis Gyula. V., Vadász-u. 32.
 ***Kellner Márkus.* VI., Eötvös-u. 39.
 ***Klaber Hugó és Walter György.* VII., Wesselényi-u. 53.
Kohn Dávid. VIII., Tisza Kálmán-tér 5.
 ***«Korda» Ipari és Kereskedelmi r. t.* VIII., Kisstáció-u. 9.
 ***Krausz Károly. «Film» ny.* VIII., Víg-utca 31.
 ***Kronstein Artur.* VIII., Mátyás-tér 17.
 ***Kultura ny.* VI., Teréz-körút 5.
 ***Laufer Ödön.* VI., Próféta-u. 9.
 ***Löbl Mór.* VI., Nagymező-u. 26.
Löbl Dávid és Fia. VI., Nagymező-u. 26.
 ***Magyar József és Kämpfner Andor.* VIII., József-u. 6.
Magyar József, Kämpfner Andor és Gyurcsik János. VIII., József-u. 6.
 **M. kir. belügyminisztériumi kísérleti nyomda. I., Budaörsi-út, Horthy-kollégium.
 ***«Meteor» nyomdai műintézet r.-t. V., Sziget-u. 2.*
 ***Naftali Áron.* VI., Király-utca 32.
 ***Nagy Vince és Nagy József.* VII., Dob-utca 106.
Nagy Vince és Grosz Jakab. VII., Wesselényi-u. 75.
 ***Raschofszki Árpád «Phöbus»-ny.* VI., Eötvös-u. 31.
Raschofszki Árpád és Cserbát Miksa «Phöbus» ny. VI., Eötvös-u. 31.

- **Schneider Viktor.** Magyar Grafikai Műhely. VII., Rottenbiller-u. 17. és fiókja. II., Batthyány-u. 61.
- **Schnitt Sámuel.** VIII., Madách-u. 32.
- **Schönberger Emánuel.** VIII., Karpfenstein-u. 10.
- **Somogyi Lipót Pálné és Cserbát Miksa.** VI., Gróf Zichy Jenő-u. 37.
- Steiner Heinci Henrik.** VII., Király-utca 3.
- **Steiner Károlyné.** Guttenberg-ny. VIII., Vig-u. 15.
- Stern Sándor.** VI., Horn Ede-u. 8.
- **Steuermann Chaim Mózesné.** VII., Thököly-út 3.
- Sűsz István.** IV., Fővám-tér 4.
- **Szabó Jenő és Geiszt Mártonné.** VII., Sip-u. 7.
- **Szepez Árpád és Leiner Tivadar.** V., Alkotmány-utca 15.
- Szepez Árpád és Szepez Jenő.** V., Alkotmány-utca 15.
- **Teichner Jakab.** VIII., Vay Ádám-u.
- **Vajda Géza és Fischer József.** I. Buda-foki-út 10/b.
- **Vértesi Aladár.** IV., Fővám-tér 4.
- **Wallenstein Manó.** IX., Lónyay-u. 64.
- **Özv. Weisz Adolfné.** Terézvárosi kuy. VI., Szondy-u. 38,
- Zsengeri Gusztáv.** VIII., Mátyás-tér 15.

Vidéken.

- Balassagyarmat.** Kátai Gyula.
- **Kondor Sándor.**
- Cegléd.** ****Sebők Béla.** Sebők István. Turi és Benedek kny.
- Edelény.** Blaszc Lipót.
- Heves.** ****Adler ny.**
- Hódmezővásárhely.** ****Kultura ny.** r.-t.
- Kecskemét.** ****Varga Gyula,** Merkantil-nyomda.
- Kiskőrös.** Petőfi nyomdávalallat r.-t.
- Kiskunfélegyháza.** ****Benedek Sándor és Kiszal Antal.**
- Petőfi kny.**
- Kiskunmajsa.** Schwarcz Arthur.
- Kispest.** ****Práger Jenő.** Hunyadi-u. 54.
- Mezőcsát.** Keller Béla.
- Mezőkövesd.** Balázs Ferenc.
- Pócs Imréné.** Nemzeti kny.
- Ózd.** Ózdi Nemzeti Sajtóvállalat r.-t.
- Pestújhely.** ****Gewürz Ferdinánd.**
- Putnok.** Özv. Gärtner Ignácné.
- Sánta Tapodi Árpád.**
- Rákospalota.** ****Horn Salamon és Albert.**
- Horthy Miklós-út 71.**
- Sajószentpéter.** Frank Jenő.
- Sasbalom.** Miselbach Ede, Sashalmi kny.
- Tata.** ****Nobel Adolf.**
- Ujpest.** ****Székely Jenő.** «Sokszorosító ipar».
- Király-u. 1.**

A két **-gal jelzett nyomdák megszűntek; az egy *-gal jelzett nyomdák változásáról magánúton értesültünk.